

Stockholm den 24 april 2023

R-2023/0430

Till Justitiedepartementet

Ju2023/00484

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 23 februari 2023 beretts tillfälle att yttra sig över promemorian Digitala bolags- och föreningsstämmor.

Sammanfattning

Advokatsamfundet tillstyrker de förslag som lämnas i promemorian.

Advokatsamfundet anser emellertid att det i promemorian även borde ha övervägts att under vissa omständigheter möjliggöra att bolags- och föreningsstämmor hålls helt och hållet genom poströstning. Den möjligheten kom till mycket frekvent användning enligt de tillfälliga reglerna under covid-19-pandemin,¹ vilket visar att det finns utrymme för effektiviserande modernisering av stämmoreglerna på denna punkt. Sådana regler bör utformas med stor noggrannhet för att åstadkomma en ändamålsenlig avgränsning av de fall då effektivitetsskäl bör kunna ges företräde framför de intressen som motiverar normalordningen att stämman ska hållas i realtid, antingen fysiskt eller digitalt. Så skulle kanske kunna vara fallet vid vissa extra stämmor eller om poströstningen föregås av ett aktieägarmöte där frågerätten tillgodoses på ett sätt som motsvarar vad som gäller vid en realtidsstämma. Underlag

¹ Se Advokatsamfundets remissyttranden den 6 oktober 2020 över promemorian Förlängning av de tillfälliga åtgärderna för att underlätta genomförandet av bolags- och föreningsstämmor, den 22 april 2020 över utkast till lagrådsremissen Fler tillfälliga åtgärder för att underlätta genomförandet av bolags- och föreningsstämmor, samt den 23 mars 2020 över utkast till lagrådsremiss Tillfälliga åtgärder för att underlätta genomförande av bolags- och föreningsstämmor.

för sådana överväganden hade kunnat erhållas genom en bredare internationell undersökning än den begränsade nordiska utblick som görs i promemorian.

Advokatsamfundet anser vidare att följande bör beaktas i den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet.

Synpunkter

Uppgift om stämmans ort i stämmoprotokoll

I 7 kap. 48 § andra stycket första meningen aktiebolagslagen (2005:551) anges att det i ett stämmoprotokoll ska framgå dag och ort för stämman. Någon motsvarande bestämmelse finns inte i lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar (jfr 6 kap. 39 § andra stycket). Enligt nuvarande ordning, bortsett vad som följde av lagen (2020:198) om tillfälliga undantag för att underlätta genomförandet av bolags- och föreningsstämmor (den ”tillfälliga lagen”), förutsätts en fysisk stämмоort. Bestämmelsen i 7 kap. 48 § aktiebolagslagen får därför antas ha utformats med utgångspunkten att det alltid finns en fysisk stämмоort, oavsett vissa deltagares medverkan på distans, vilken i protokollet ska anges som stämмоort. En konsekvens av promemorians förslag att tillåta helt digitala stämmor är att det kommer att kunna ske stämmor där fysisk stämмоort saknas. Det bör därför övervägas om bestämmelsen i 7 kap. 48 § aktiebolagslagen ska ändras på så sätt att det, i förekommande fall, i stället för ort för stämman ska framgå att stämman hållits helt digitalt (jfr 26 § tillfälliga lagen).

En fördel med en sådan ordning skulle vara att stämmoprotokollet speglar verkligheten även i de fall stämman hålls helt digitalt. Vidare kan det av arkiveringsskäl (jfr 6 kap. 49 § andra stycket aktiebolagslagen och 6 kap. 30 § lagen om ekonomiska föreningar) vara befogat, särskilt med beaktande av det bevisvärde stämmoprotokoll anses ha (se NJA 1990 s. 286), att det även i efterhand går att utläsa att det varit fråga om en helt digital stämма. Dessa skäl talar också för att det i 6 kap. 39 § andra stycket lagen om ekonomiska föreningar bör anges att det i protokollet ska framgå om stämman ägt rum helt digitalt.

Stämмоaktiebokens tillhandahållande

I 7 kap. 28 § aktiebolagslagen anges att bolagsstämмоaktieboken ska hållas tillgänglig för aktieägarna ”vid stämman” (motsvarighet saknas i föreningslagen).

Det bör enligt Advokatsamfundets uppfattning, åtminstone i lagmotiven, lämnas besked om hur stämмоaktieboken ska tillhandahållas vid en helt digital stämma. Vid stämmor enligt den tillfälliga lagen tillhandahölls stämмоaktieboken regelmässigt på företagets kontor, vilket kan vara en lämplig ordning även vid digitala stämmor enligt de föreslagna nya reglerna.

Extraordinära omständigheter

Sedan tidigare tillåter lagen att bolags- och föreningsstämmor hålls på annan ort än där styrelsen har sitt säte, eller som följer av bolagsordningen/stadgarna, om extraordinära omständigheter kräver det. I förarbetena upplyses att bestämmelsen närmast behandlar ”situationer av force majeurekaraktär” (prop. 1997/98:99 s. 236, jfr prop. 2015/16:4 s. 239). I den nu aktuella promemorian (se s. 11 f.) resoneras kring bestämmelsens tillämplighet i smittspridningssituationer.

Advokatsamfundet instämmer i resonemangen. Advokatsamfundet anser dock att under så speciella omständigheter som avses i detta hänseende, bör lagen även tillåta att stämma hålls helt och hållet genom poströstning; lämpligen med möjlighet att utöva frågerätten skriftligt på motsvarande sätt som enligt den tillfälliga lagen. Åtminstone i ett större aktiebolag kräver en fullödig digital stämma så omfattande förberedelser och sådan bemanning att detta inte är ett lämpligt alternativ i, exempelvis, vissa smittspridnings- eller andra krissituationer.

Det kan vidare i anslutning till den föreslagna lagändringen vara lämpligt att i lagmotiven lämna ytterligare vägledning beträffande vad som utgör extraordinära omständigheter även utanför en smittspridningssituation.

Teknikrisken

Advokatsamfundet instämmer i att stämmoreglerna bör vara teknikneutrala och att det inte behöver införas några särskilda bestämmelser om följderna av eventuella teknikproblem just vid digitala stämmor.

Advokatsamfundet anser dock att det bör övervägas att ge ett bolag eller en förening möjlighet att i kallelsen till en enskild stämma uppställa särskilda föreskrifter för det digitala deltagandet (t.ex. beträffande teknikriskens placering) under förutsättning att det också ges fullödig möjligheter att i stället utöva rösträtt och frågerätt genom poströstning respektive i skrift.

Utomståendes närvaro

Oaktat de resonemang som förs i promemorian är det ett ofrånkomligt faktum att det vid en helt digital stämma inte kan säkerställas att utomstående inte följer stämman. För att en digital stämma ska kunna genomföras måste således den aspekten beaktas. Därför bör det klargöras, i lagtexten eller lagmotiven, att ett beslut om att genomföra en digital stämma betyder att utomstående kan komma att följa stämman och att en bolagsordnings- eller stadgeföreskrift som ger möjlighet att genomföra en digital stämma även innefattar att det får förhålla sig på det sättet.

Poströstning som komplement till röstning vid stämman

Åtminstone i börsnoterade aktiebolag har det numera, som en konsekvens av erfarenheterna av poströstning under covid-19-pandemin, blivit mycket vanligt att erbjuda möjlighet till poströstning som ett komplement till möjligheten att rösta vid själva stämman, själv eller genom ombud.

Enligt Advokatsamfundets mening är det inte längre motiverat att detta ska förutsätta stöd i bolagsordningen eller stadgarna. Lagen bör därför ändras så att styrelsen alltid kan erbjuda en poströstningsmöjlighet.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander